

راهنمای آموزشی کنشگران مدنی حق آزادی برگزاری تجمع

تارنمای داوطلب - پائیز ۱۴۰۰

فهرست مطالب

۳	مقدمه
۴	بخش یکم: تعاریف و مبانی
۴	تعریف و انواع تجمعات
۵	چارچوب قانونی
۵	حق آزادی تجمعات صلح آمیز در اسناد بین المللی
۷	بخش دوم: اصول اساسی
۷	اصل یکم: تفسیر موسع قانون به نفع برگزاری گردهم آیی و تجمعات
۷	اصل دوم: تعهدات مثبت دولت برای تسهیل و حمایت از تجمع صلح آمیز
۷	اصل سوم: قانونی بودن
۸	اصل چهارم: تناسب
۸	اصل پنجم: بدون تبعیض
۹	اصل ششم: شیوه اداره مطلوب
۱۰	بخش سوم: محدودیت ها
۱۰	زمینه های قانونی برای محدودیت
۱۱	مقابله با تروریسم و افراطی گرایی
۱۱	معافیت در زمان جنگ یا سایر موارد اضطراری عمومی
۱۳	بخش چهارم: موارد اجرایی
۱۳	اطلاع، نه کسب اجازه
۱۳	تجمعات خودجوش
۱۳	تجمعات همزمان
۱۴	اعلان عمومی
۱۶	بخش پنجم: حقوق و مسئولیت ها
۱۶	حقوق و مسئولیت های مقامات اجرای قانون
۱۸	مسئولیت های سازمان دهنده تجمع
۲۰	بخش ششم: نظارت
۲۰	مدافعان حقوق بشر و ناظران
۲۰	رسانه ها
۲۰	سایر ذینفعان
۲۱	پیوست ها
۲۱	منابع

آزادی تجمع و راهپیمایی یکی از حقوق بنیادین بشر است که در ماده ۲۰ اعلامیه جهانی حقوق بشر و ماده ۲۱ کنوانسیون حقوق مدنی - سیاسی و کنوانسیون های شماره ۸۷ و ۹۸ سازمان بین المللی کار و دیگر اسناد بین المللی و منطقه ایی حقوق بشر برآن تاکید شده است.

تجمع و راهپیمایی یکی از نمادهای دموکراسی و یکی شاخص های مهم یک جامعه مدنی پویا و شاداب در یک جامعه دموکراتیک است. این حق به تمامی شهروندان و فعالان مدنی قدرت می دهد که آزادانه با برگزاری تجمع و راهپیمایی، خواسته ها و مطالبات و اعتراضات شان را در سطح جامعه بیان کنند. همچنین حق برگزاری اجتماع و راهپیمایی در پیوند با حق مردم در مشارکت مردم در اداره امور جامعه است.

کلید شهروندان و نیروهای سیاسی - اجتماعی در یک جامعه حق دارند با اجتماع و تظاهرات مدنی مسالمت آمیز، صداهای خود را به گوش صاحبان قدرت برسانند و آنان را نسبت به اتخاذ سیاست ها، برنامه و اعمال و رفتارشان پاسخگو سازند.

همچنین علاوه بر پاسخگو ساختن صاحبان قدرت سیاسی و شفافیت بخشی در عرصه سیاست و اجتماع، حق برگزاری تجمعات و تظاهرات در یک جامعه می تواند ابزاری مهم برای شهروندان برای مهار قدرت سیاسی باشد تا آنان به سمت استبداد و دیکتاتوری حرکت نکنند. به همین دلیل هم است که حکومت های غیر دموکراتیک و اقتدارگرا همواره سعی می کنند به شیوه های مختلف حق اجتماع و تظاهرات را محدود و یا بطور کلی آنرا از بین ببرند. در این نوشتار به اهمیت، اصول، مبانی و... حق آزادی تجمعات مسالمت آمیز در تحقق حقوق مدنی - سیاسی شهروندان بویژه فعالان مدنی - صنفی می پردازیم.

بخش یکم: تعاریف و مبانی

آزادی برگزاری اجتماعات از حقوق اساسی بشر و یک رکن مهم در پاسداری از توسعه فرهنگ و حفظ هویت گروه های مختلف جامعه به ویژه گروه های اقلیت است و به عنوان سنگ بنای یک جامعه دموکراتیک مورد توجه بوده و حفاظت از آن علاوه بر تامین دموکراسی، برای ایجاد جامعه ای که در آن گروه ها با باورها، عملکردها، سیاست های متفاوت و احتمالاً متناقض بتوانند به صورت مسالمت آمیز در کنار یکدیگر و با مدارا و تساهل فعالیت کنند، بسیار مهم است.

این حق، همه افراد و گروه ها را از جمله انجمن ها، اشخاص حقوقی و نهادها را فارغ از نژاد، رنگ، جنس، زبان، مذهب، انگیزه های سیاسی و عقاید، منشاء ملی یا اجتماعی، دارایی و تولد و ... شامل می شود. هرکدام از موارد بالا اگر دلیلی برای محدودیت این حق باشد، نقض حقوق بشر تلقی خواهد شد.

درواقع می توان گفت حق آزادی جمعاعات از یک هدف برای بیان جمعی، ترویج، ترغیب و دفاع از یک علاقه و منفعت مشترک سرچشمه می گیرد.

این حق به گروه ها و افراد این امکان را می دهد تا با راه اندازی و شرکت در یک جمع در کنار یکدیگر و از طریق یک مسیر عمومی عقاید و اعتراضات خود را به مسئولان بدون ترس و تهدید، آزار و حمله، ارباب و بازداشت اعلام کنند. همچنین به افراد این قدرت را می دهد که به صورت عمومی یا خصوصی گردهم آیند و به طور جمعی منافع مشترک خود را ابراز نمایند، ارتقاء دهند یا آن را پیگیری کرده و از آن دفاع کنند.

تعریف و انواع جمعاعات

یک تجمع، نیازمند حضور دست کم دو نفر است. با این وجود، یک معترض فردی که از حق آزادی بیان خود استفاده می کند، جایی که حضور فیزیکی آنها بخش جدایی ناپذیر از این بیان است، باید از همان حمایت هایی برخوردار باشد که کسانی که به عنوان بخشی از یک گردهمایی گرد هم می آیند، برخوردار خواهند بود.

در همه تعاریف موجود در اسناد بین المللی، جمعاعات صلح آمیز مراسمی هستند با هدف انتقال پیام در مورد چیزی به فرد یا افرادی. این پیام می تواند به فرد، گروه، سازمان یا به طور کلی جامعه باشد.

جمعاعات عموماً در فضای باز و عمومی تشکیل می شوند مانند خیابان ها، میداين، پارک ها و اما به این معنی نیست که جمعاعاتی که در ساختمان ها و املاک خصوصی برگزار می شوند مشمول حق آزادی برگزاری جمعاعات نمی شوند، بلکه آنها عموماً تابع مقررات خاص و متفاوت هستند.

انواع جمعاعات:

جمعاعات صلح آمیز درواقع طیف گسترده ای از گردهم آیی ها را پوشش می دهد که شامل:

- جمعاعات ثابت مانند نشست ها و سخنرانی های سیاسی، تحصن، گردهم آیی، اقدامات دسته جمعی، پیکت^۱ و فلش موب^۲.
- جمعاعات متحرک مانند رژه، راهپیمایی و راهپیمایی جمعی.
- ترکیبی از جمعاعات ثابت و متحرک. به طور مثال حین یک تحصن یا برگزاری یک سخنرانی سیاسی، برخی شرکت کنندگان در راستای یک هدف مشترک، اقدام به حرکت و راه پیمایی نمایند.

همچنین می تواند شامل سایر گردهم آیی ها نیز بشود مانند برخی مراسم تشییع و سوگواری که رنگ سیاسی بگیرد و به عنوان تظاهرات عمومی تلقی شود، مجالس مذهبی در فضای باز، مراسم بزرگداشت یا جشن در فضای عمومی، حرکت افراد در وسایل نقلیه مانند کاروان ها یا دوچرخه سواری دسته جمعی.

جمعاعات فعالیت های موقت هستند اما تعریف دقیق و روشنی از مفهوم موقت وجود ندارد و اینکه مدت زمانی که بتوان جمععی را پایدار یا موقت در نظر گرفت، در دست نیست.

۱ Picketing/ Picket: نوعی اعتراض است که در آن افراد خارج و بیرون از محل کار یا مکانی که در حال برگزاری رویدادی ست تجمع می کنند. غالباً این کار

به جهت ممانعت از ورود دیگران به محل مورد نظر یا برنامه در حال برگزاری انجام می شود.

۲ Flash mob: جمعیت رعد و برق یا بسیج رعد و برق، تجمع گروهی از مردم در یک مکان عمومی برای انجام اقدامات مورد توافق، قبل از پراکنده شدن سریع

است. از آنجا که این تجمع معمولاً از طریق اینترنت سازماندهی می شود، اکثر شرکت کنندگان یکدیگر را نمی شناسند. ویژگی این پدیده، همگرایی سریع افراد بدون آشنایی یا پیوند قبلی و سپس پراکنده شدن سریع شرکت کنندگان است.

برخی تجمعات مانند فلاش موب ها می توانند بسیار کوتاه باشند و بیشتر تجمعات بیشتر از چند ساعت نخواهد بود. برخی دیگر می توانند طولانی تر باشند. برپایی کمپ های اعتراضی ممکن است تا چند روز ادامه پیدا کند.

برخی از تجمعات ممکن است به صورت خودجوش و به دلیل یک رویداد خاص برگزار شوند. این تجمعات بدون برنامه ریزی قبلی بوده و تاحدودی به حفاظت و امنیت بیشتری نیاز است.

چارچوب قانونی

آزادی تجمعات مسالمت آمیز باید تحت حمایت قانون اساسی قرار گیرد که دست کم باید شامل بیانیه مثبت حق و تعهد حفاظت از آن باشد. همچنین باید یک قانون اساسی وجود داشته باشد که روش های عادلانه را در تعیین حقوق مندرج در آن تضمین کند. با این حال، مفاد قانون اساسی نمی تواند جزئیات یا رویه های خاصی را ارائه دهد. چرا که می توان از مقررات کلی قانون اساسی سوء استفاده کرد و به خودی خود، اختیارات بیجا و وسیعی در اختیار مقامات دهد.

در نتیجه، بسیاری از کشورها علاوه بر ضمانت های قانون اساسی، قوانین خاصی را در رابطه با تجمعات عمومی وضع کرده اند. چنین قوانینی نباید مانع بهره مندی از حق مشروطه برای تجمع مسالمت آمیز شود، بلکه باید حفاظت از آن را تسهیل و تضمین کند. در این راستا، بسیار مهم است که هر قانون خاصی از ایجاد یک سیستم بوروکراتیک نظارتی بیش از حد جلوگیری کند که به دنبال تجویز همه امور است و در نتیجه ممکن است حقوق اساسی را نقض کند. با این حال، قوانین خوب تدوین شده می تواند به تضمین عدم تنظیم بیش از حد آزادی تجمع کمک کند.

قوانین داخلی تنظیم کننده تجمع باید با اسناد بین المللی تصویب شده توسط آن دولت مطابقت داشته باشد و مشروعیت قوانین داخلی بر این اساس مورد قضاوت قرار می گیرد. قوانین داخلی نیز باید مطابق با رویه بین المللی و منطقه ای مربوط تفسیر و اجرا شوند.

این حق به وسیله سایر حقوق و آزادی ها مانند آزادی اجتماعات، آزادی بیان، آزادی اندیشه مذهب و عقیده کامل می شود.

حق آزادی تجمعات صلح آمیز در اسناد بین المللی

آزادی تجمعات صلح آمیز به عنوان یکی از آزادی های اساسی بشر در اسناد بین المللی شناخته می شود. استانداردهای بین المللی و منطقه ای آزادی تجمعات عمدتاً از دو سند قانونی برگرفته شده است:

میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی^۳

کنوانسیون اروپایی برای حمایت از حقوق بشر و آزادی های اساسی و پروتکل های اختیاری^۴ آن. همچنین کنوانسیون آمریکایی حقوق بشر^۵ نیز اهمیت ویژه ای دارد.

در ماده ۲۰ اعلامیه جهانی حقوق بشر^۶ ۱۹۴۸، به عنوان مهم ترین سند بین المللی حقوق بشر، به این مهم اشاره شده: هرکس حق آزادی حضور در گردهم آیی و تجمعات را دارد.

و پس از آن نیز در اسناد بین المللی ذیل مورد تاکید قرار گرفته است:

میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی ۱۹۶۶ (ماده ۲۱): حق تجمع صلح آمیز باید به رسمیت شناخته شود. هیچگونه محدودیتی برای اعمال این حق غیر از مواردی که مطابق با قانون وضع شده اند و در یک جامعه دموکراتیک به نفع امنیت ملی یا امنیت عمومی، نظم عمومی، حفاظت از سلامت عمومی یا اخلاق یا حفاظت از حقوق و آزادی های دیگران ضروری است، اعمال نمی شود.

International Covenant on Civil and Political Rights ۳

European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms ۴

American Convention on Human Rights ۵

Universal Declaration of Human Rights ۶

کنوانسیون اروپایی حقوق بشر و آزادی های اساسی و پروتکل اختیاری آن (ماده ۱۱): هرکس حق حضور در تجمع صلح آمیز و گردهم آیی را دارد. از جمله حق تشکیل و پیوستن به اتحادیه های کارگری برای حمایت از منافع خود.

هیچگونه محدودیتی برای اعمال این حقوق به غیر از مواردی که قانون مقرر کرده است و در یک جامعه دموکراتیک به منظور حفظ امنیت ملی یا امنیت عمومی، برای جلوگیری از بی نظمی یا جنایت، برای حفاظت از سلامتی یا بهداشت اخلاقی یا برای حفظ حقوق و آزادی های دیگران ضروری است، اعمال نمی شود. این ماده مانع از اعمال محدودیت های قانونی برای اعمال این حقوق توسط اعضای نیروهای مسلح، پلیس یا ادارات دولتی نمی شود.

کنوانسیون آمریکایی حقوق بشر: حق تجمع مسالمت آمیز، بدون اسلحه، به رسمیت شناخته شده است. هیچگونه محدودیتی برای اعمال این حق غیر از مواردی که مطابق قانون وضع شده و در یک جامعه دموکراتیک به نفع امنیت ملی، امنیت عمومی یا نظم عمومی، یا حفظ سلامت عمومی یا اخلاق یا حقوق یا حقوق عمومی و آزادی های دیگران لازم است، اعمال نمی شود.

کنوانسیون کشورهای مستقل همسود^۷: هرکس حق آزادی اجتماعات مسالمت آمیز و آزادی اجتماعات با دیگران را دارد، از جمله حق تشکیل و پیوستن به اتحادیه های کارگری برای حفظ منافع خود.

هیچگونه محدودیتی برای اعمال این حقوق اعمال نمی شود مگر آنچه در قانون مقرر شده است و در یک جامعه دموکراتیک به نفع امنیت ملی یا امنیت عمومی، نظم عمومی، بهداشت عمومی یا اخلاق یا برای حفظ حقوق و آزادی های دیگران ضروری است. این ماده مانع از اعمال محدودیت های قانونی برای اعمال این حقوق توسط اعضای نیروهای مسلح یا اعضای دستگاه های اجرای قانون یا ادارات دولتی نمی شود.

کنوانسیون سازمان ملل در حقوق کودکان (ماده ۱۵):^۸ دولت های عضو، حقوق کودک را برای آزادی تجمعات و گردهم آیی ها را به رسمیت می شناسند.

بیانیه سازمان ملل در مورد حق و مسئولیت اشخاص، گروه ها و سازمان های جامعه برای ترویج و حمایت جهانی از حقوق بشر و آزادی های اساسی به رسمیت شناخته شده (ماده ۵): به منظور ارتقاء و حمایت از حقوق بشر و آزادی های اساسی، هرکس حق گردهم آیی صلح آمیز به صورت جداگانه و همراه با دیگران، در سطح ملی و بین المللی، را دارد.

سند کپنهاگ ۱۹۹۰^۹

هرکس از حق تجمع و تظاهرات مسالمت آمیز برخوردار خواهد بود. هرگونه محدودیتی که ممکن است برای اعمال این حقوق اعمال شود، توسط قانون و مطابق با استانداردهای بین المللی تجویز می شود.

Commonwealth of Independent states ۷

Convention of the Right of the Child ۸

OSCE Copenhagen Document ۹

بخش دوم: اصول اساسی

اصل یکم: تفسیر موسع^{۱۰} قانون به نفع برگزاری گردهم آیی و تجمعات

به عنوان یک حق اساسی و بنیادین، بهره مندی از آزادی تجمعات باید تا آنجا که ممکن است بدون تنظیم مقررات باشد. هرچیزی که به صراحت در قانون منع نشده است بنابراین دارای مجوز فرض می شود و کسانی که مایل به شرکت و برگزاری تجمعات هستند، نیازی به دریافت مجوز ندارند.

درواقع آزادی باید به وضوح و به صراحت در قانون تعیین شود. در بسیاری از حوزه های قضایی، این امر-تفسیر به نفع حقوق و آزادی های اساسی- از طریق ضمانت توسط قانون اساسی محقق می شود، اما می توان آن را در قوانین مشخصی که بر تنظیم تجمعات حاکم است نیز بیان کرد. چنین قوانینی نباید توسط دادگاهها یا سایر مقامات به صورت محدود و مضیق^{۱۱} تفسیر شود.

اصل دوم: تعهدات مثبت دولت برای تسهیل و حمایت از تجمع صلح آمیز

این وظیفه اصلی دولت است که مکانیزم ها و رویه های مناسبی را برای اطمینان از اینکه برگزاری تجمعات عملاً از آزادی برخوردار است و مشمول مقررات بوروکراتیک بی مورد نیست، ایجاد کند. به طور خاص، دولت باید همواره به دنبال تسهیل و محافظت از تجمعات عمومی در محل مورد نظر سازمان دهندگان باشد.

هزینه های تامین امنیت و ایمنی کافی (از جمله رفت و آمد و مدیریت جمعیت) باید به طور کامل توسط مقامات دولتی تامین شود. دولت نباید هیچ گونه هزینه پولی اضافی برای تامین پلیس کافی وضع کند. علاوه بر این، سازمان دهندگان تجمعات عمومی غیر تجاری نباید ملزم به دریافت بیمه مسئولیت عمومی برای رویداد خود شوند. هزینه انجام این کار می تواند برای کسانی که قصد برگزاری تجمع دارند به صورت قابل توجهی یک عامل بازدارنده باشد. همچنین، مسئولیت پاکسازی پس از یک رویداد به طور معمول بر عهده مقامات شهری است. هزینه های پاکسازی نامعقول یا منع کننده نباید بر گرداننده تجمع تحمیل شود. این امر به ویژه در مورد تجمعات غیرانتفاعی مورد توجه است. با این حال، صرف حمایت مالی تجاری از یک رویداد نباید توسط مقامات بهانه ای برای تحمیل هزینه های نامعقول پاکسازی مورد استفاده قرار گیرد.

وظیفه دولت برای محافظت از تجمع مسالمت آمیز از اهمیت ویژه ای برخوردار است در صورتی که افرادی که تجمع را تشکیل می دهند یا سعی می کنند آن را برگزار کنند از دیدگاهی نامطلوب حمایت می کنند، ممکن است احتمال مخالفت خشونت آمیز را افزایش دهد. با این حال، اختلال احتمالی ناشی از خصومت علیه کسانی که در یک مجمع مسالمت آمیز شرکت می کنند، نباید برای توجیه اعمال محدودیت در تجمع مسالمت آمیز استفاده شود. علاوه بر این، وظیفه مثبت دولت برای محافظت از تجمعات مسالمت آمیز به تجمعات مخالف همزمان (که اغلب به عنوان ضد تظاهرات معروف هستند) نیز تعمیم می یابد. بنابراین دولت باید منابع پلیس کافی را برای تسهیل تظاهرات و تجمعات همزمان در نظر بگیرد.

وظیفه حفاظت از تجمعات مسالمت آمیز همچنین به این معناست که مقامات مجری قانون برای برخورد با تجمعات عمومی آموزش های لازم را دیده باشند و فرهنگ نهادهای مجری قانون حفاظت از حقوق بشر را در اولویت قرار دهند.

این نه تنها به این معنی است که آنها باید در تکنیک های مدیریت جمعیت که خطر آسیب رساندن به همه افراد را به حداقل می رساند، مهارت داشته باشند، بلکه باید از مسئولیت خود برای تسهیل در برگزاری تجمعات مسالمت آمیز تا حد امکان آگاه بوده و آن را درک کنند.

اصل سوم: قانونی بودن

هرگونه محدودیتی که اعمال می شود باید دارای مبنای رسمی قانونی بوده و مطابق با استانداردهای بین المللی باشد. بدین منظور، قانون تدوین شده خوب در چارچوب اختیارات لازم برای مقامات ضروری است. خود قانون باید با استانداردهای بین المللی حقوق بشر سازگار باشد و به اندازه کافی دقیق باشد تا فرد بتواند ارزیابی کند که رفتار وی خلاف قانون است یا نه و پیامدهای احتمالی آن را بداند.

۱۰ تفسیر موسع آن است که معنی مواد قانونی را تا آنجا که قابلیت کشش دارد با رعایت عدالت و انصاف توسعه داد. درواقع در این گونه تفسیر تنها پایبندی به الفاظ و عبارات قانونی کافی نیست و باید به مصالح موردنظر قانونگذار نیز توجه کرد.

۱۱ تفسیر مضیق: تفسیری که از معنای مفاد قانونی تجاوز ننماید و حدود اجرای آن را توسعه ندهند.

در حالی که این الزام قابل پیش بینی لزوماً به این معنا نیست که باید یک قانون منسجم در مورد آزادی تجمع تصویب شود، اما مستلزم سازگاری بین قوانین مختلفی است که ممکن است برای تنظیم آزادی تجمع مورد استفاده قرار گیرد. هر قانونی که آزادی اجتماعات مسالمت آمیز را تنظیم می کند، نباید مقررات موجود در سایر قوانین را تکرار کند تا از ثبات و شفافیت کلی چارچوب قانونی اطمینان حاصل شود.

زبان مورد استفاده در قوانین نیز باید دقیق و واضح باشد. به عنوان مثال، مقررات قانون اساسی، به دلیل ماهیت کلی، ممکن است نسبت به سایر قوانین از دقت کمتری برخوردار باشند. مقررات قانونی که اختیاراتی را به مراجع نظارتی اعطا می کند، باید بطور محدود تنظیم شوند. همچنین باید دستورالعملها یا معیارهای روشنی برای کنترل چنین اختیاراتی وضع شود و امکان تفسیر دلخواه را محدود کند.

برای اطمینان بیشتر، هرگونه محدودیت قبلی باید به صورت کتبی به برگزارکننده رویداد اطلاع داده شود. علاوه بر این، مقامات مربوطه باید اطمینان حاصل کنند که هرگونه محدودیتی که در طول یک رویداد اعمال می شود مطابق با قانون است.

اصل چهارم: تناسب

هرگونه محدودیتی که بر آزادی تجمعات اعمال می شود باید متناسب با شرایط و موقعیت تجمع باشد.

اصل تناسب ایجاب می کند که مقامات به طور معمول محدودیت هایی اعمال نکنند که اساساً شاکله و مبنای رویداد را تغییر دهد، مانند نقل مکان تجمع به مناطق کمتر مرکزی شهر.

اصل تناسب و درواقع اینکه آیا محدودیت خاصی در نظر گرفته شده متناسب با شرایط خواهد بود یا خیر، مستلزم در نظر گرفتن عوامل متعددی است:

- ماهیت حق؛
 - اهمیت هدف محدودیت؛
 - ماهیت و میزان محدودیت؛
 - رابطه بین محدودیت و هدف آن و
 - آیا هیچ وسیله محدود کننده ای برای دستیابی به هدف وجود ندارد؟
- اصل تناسب ایجاب می کند که ارزیابی کامل و عینی از شرایط و موقعیتی که بر برگزاری یک تجمع تأثیر می گذارد، وجود داشته باشد.

دلایل ارائه شده توسط مقامات ملی برای حمایت از هرگونه ادعای تناسب باید «مربوط و کافی» و بر اساس «ارزیابی قابل قبول حقایق مربوطه» باشد. فقط شبهه یا پیش فرض ها کافی نیست.

در نتیجه اعمال محدودیت کامل برای همه تجمعات در همه زمان ها مطابق با اصل تناسب ندارد.

اصل پنجم: بدون تبعیض

حق آزادی اجتماعات مسالمت آمیز برای همه یکسان است. در تنظیم آزادی تجمع، مقامات مربوطه نباید به هیچ وجه نسبت به هیچ فرد یا گروهی تبعیض قائل شوند. آزادی سازماندهی و شرکت در تجمعات عمومی باید برای افراد، گروه ها، انجمن های ثبت نشده، اشخاص حقوقی و نهادهای شرکتی، اعضای اقلیت های قومی، ملی، جنسی و مذهبی، اتباع و غیر اتباع (شامل افراد بدون تابعیت، پناهندگان، اتباع خارجی، پناهجویان، مهاجران و گردشگران)؛ کودکان، زنان و مردان؛ پرسنل مجری قانون؛ افراد فاقد اهلیت قانونی از جمله افراد مبتلا به بیماری های روانی و ... تضمین شود.

نهاد نظارتی نباید پیش شرط های سنگین تری را برای برخی از افرادی که مایل به تجمع هستند، نسبت به دیگران با شرایط مشابه، اعمال کند.

بنابراین تبعیض مستقیم و غیرمستقیم ممنوع است. علاوه بر این، در صورت بروز رفتار مجرمانه در طول تجمع (به عنوان مثال، شرکت کنندگان مورد حمله فیزیکی قرار می گیرند)، مقامات اجرایی موظفند بررسی کنند که

آیا تبعیض عامل موثر بوده است یا خیر.

اصل ششم: شیوه اداره مطلوب

مردم باید مطلع شوند که کدام نهاد مسئول تصمیم گیری در مورد تنظیم آزادی تجمع است و این مهم باید به وضوح در قانون بیان شود. سازمان دهندگان تجمعات عمومی و کسانی که حقوق و آزادیهای آنها مستقیماً تحت تأثیر تجمعات قرار می گیرد، باید این فرصت را داشته باشند که بتوانند مستقیماً به مقامات نظارتی به صورت شفاهی و کتبی اعلام نظر کنند.

داشتن یک اختیار تصمیم گیری مناسب بسیار مهم است، زیرا کسانی که باید تصمیمات بحث برانگیز درباره تجمعات را متحمل شوند، اغلب تحت فشار شدید عموم قرار می گیرند (که به طور بالقوه منجر به تصمیماتی می شود که اصول حقوق بشر را رعایت نکرده یا منعکس نمی کند).

مقام نظارتی باید اطمینان حاصل کند که عموم مردم به اطلاعات معتبر مربوط به تجمعات عمومی دسترسی کافی دارند.

مقامات نظارتی باید تعهدات قانونی خود را رعایت کنند و باید در قبال هرگونه کوتاهی - رویه ای یا اساسی - در این امر پاسخگو باشند. مسئولیت باید بر اساس اصول مربوط به قوانین اداری و بررسی قضایی در مورد سوء استفاده از قدرت عمومی سنجیده شود.

بخش سوم: محدودیت ها

زمینه های قانونی برای محدودیت

حوزه های محدودیت های قانونی در اسناد بین المللی و منطقه ای حقوق بشر مشخص شده است و نباید علاوه بر این موارد، موارد اضافه دیگری در قوانین داخلی در نظر گرفته شود.

مقامات نظارتی نباید موانعی را برای آزادی تجمع ایجاد کنند مگر اینکه دلایل قانع کننده ای برای این کار وجود داشته باشد. موارد مشروح ذکر شده در زیر مجوزی برای اعمال محدودیت نیست و مسئولیت اثبات دلیل اعمال محدودیت به طور کامل بر عهده مقامات است.

۱- نظم عمومی

از این اصطلاح نباید برای توجیه ممنوعیت یا پراکندگی تجمعات مسالمت آمیز استفاده کرد.

خطرات احتمالی اختلال عمومی یا حضور تجمع کنندگان خشمگین، مبنای مشروعی برای ممنوعیت تجمع مسالمت آمیز نیست. اگر در شرایطی، محدودیت های قبلی که بر اساس احتمال وقوع خشونت های جزئی وضع شده بود، احتمالاً نامتناسب بوده باشد، باید با هر گونه رفتار خشونت آمیز افراد به صورت منفرد و با دستگیری و تعقیب بعدی برخورد شود و نه با افزایش محدودیت قبل از برگزاری تجمع. محدودیت ها فقط باید بر اساس نظم عمومی اعمال شوند.

۲- امنیت عمومی

بین ملاحظات امنیت عمومی و ملاحظات مربوط به حفظ نظم عمومی همپوشانی معناداری وجود دارد. دولت وظیفه دارد از امنیت عمومی محافظت کند و تحت هیچ شرایطی این وظیفه نباید به سازمان دهنده تجمع محول یا به او واگذار شود. با این حال، این بدان معنا نیست که سازمان دهنده نمی تواند در تأمین امنیت افراد عمومی کمک کند. یک سازمان دهنده تجمع می تواند با هر گونه ادعایی مبنی بر به خطر انداختن امنیت عمومی توسط رویداد خود مخالفت کند.

۳- پاسداری از سلامت و اخلاق

لازم به ذکر است که حق سلامتی با احقاق سایر حقوق بشر از جمله آزادی های اجتماعات، تجمع و جنبش ها ارتباط تنگاتنگی دارد و به آن وابسته است.

اما هرگونه محدودیتی به دلیل تقابل با اخلاق عمومی بر آزادی تجمع اعمال می شود نباید اصل آزادی را تضعیف کند. پایبندی به اصول یک ایدئولوژی سیاسی یا مرام مذهبی خاص نمی تواند تحمیل مجازات های پیشگیرانه یا کیفری علیه آزادی تجمع را توجیه کند.

هرگونه محدودیت باید دارای مبنایی در حقوق داخلی باشد و این امر باید به اندازه کافی واضح و دقیق باشد تا افراد بتوانند پیامدهای اقدامات خود را پیش بینی کنند. اقداماتی که ادعا می شود از اخلاق عمومی حمایت می کند باید دارای استاندارد عینی باشد.

۴- پاسداری از حقوق و آزادی های دیگران

مرجع نظارتی موظف است بین آزادی مهم تجمع مسالمت آمیز و حقوق کسانی که در منطقه ای که تحت تجمع قرار گرفته است، زندگی می کنند، کار می کنند، خرید می کنند یا تجارت می کنند، تعادل ایجاد کند. بنابراین اختلال یا حتی مخالفت با یک تجمع به خودی خود دلیلی برای اعمال محدودیت های قبلی برای آن نیست.

حقوقی که ممکن است توسط افراد نسبت به تجمع ادعا شود شامل حق حفظ حریم خصوصی، حق برخورداری مسالمت آمیز از اموال، حق آزادی و امنیت شخصی و حق آزادی حرکت است. همچنین ممکن است محدودیت در آزادی تجمع برای حمایت از حق دیگران برای نشان دادن دین یا عقیده خود توجیه شود، اما برای تأیید چنین ادعایی، باید نشان داد و ثابت کرد که تجمع تهدید مستقیم و فوری برای اعمال اعتقادات مذهبی دیگران است.

۵- امنیت ملی

امنیت ملی می تواند برای توجیه اقدامات محدود کننده برخی حقوق تنها زمانی مورد استفاده قرار گیرد که برای حفاظت از موجودیت ملت یا تمامیت ارضی یا استقلال سیاسی آن در برابر زور یا تهدید به زور اتخاذ شود. نمی توان از امنیت ملی به عنوان دلیلی برای اعمال محدودیت برای جلوگیری از تهدیدات محلی علیه قانون و نظم استفاده کرد. امنیت ملی نمی تواند بهانه ای برای اعمال محدودیت های مبهم یا خودسرانه باشد و تنها زمانی می تواند مورد استناد قرار گیرد که ضمانت های مناسب و راهکارهای موثر در برابر سوء استفاده وجود داشته باشد.

ضمن اینکه نقض سیستماتیک حقوق بشر، امنیت واقعی ملی را تضعیف می کند و ممکن است صلح و امنیت بین المللی را به خطر بیندازد.

نمونه های زیر را نباید به عنوان تهدیدی برای امنیت ملی در نظر گرفت:

- حمایت از تغییر سیاست دولت یا خود دولت، در صورتی که این حمایت باعث نقض فوری و اساسی قانون نشود و یا تهدید جدی و نزدیک ایجاد نکند .
- انتقاد یا توهین به ملت، دولت یا نمایندگی های آن، یا مقامات دولتی، یا یک ملت خارجی، سازمان ها .
- اعتراض یا حمایت از اعتراض به دلایل مذهبی، وجدان یا اعتقاد به خدمت سربازی، درگیری خاص، تهدید یا استفاده از زور برای حل اختلافات بین المللی.
- انتقال اطلاعاتی که توسط یا درباره سازمانی که دولت اعلام کرده است، امنیت ملی یا منافع مربوطه را تهدید می کند، یا بیان دیدگاه ها به زبانی خاص، به ویژه زبان اقلیت ملی.
- درواقع نگرانی های مربوط به تمامیت ارضی باید از حد بالایی عبور کند تا محدودیت ها را بر مبنای امنیت ملی توجیه کند.

6- فضای عمومی

به همان اندازه که فعالیت های تجاری یا جابجایی وسایل نقلیه و عابران پیاده، از حق استفاده از فضای عمومی برخوردارند، تجمعات نیز این حق را دارا هستند. این نکته مهم باید در مواردی که اجرای محدودیت ضروری به نظر می رسد، در نظر گرفته شود.

7- محدودیت های زمانی، مکانی و رفتاری

طیف گسترده ای از محدودیت های احتمالی که با موضوع اعلام شده توسط برگزارکنندگان تجمع تداخل نداشته باشد، در اختیار مقام نظارتی قرار می گیرد. در صورت محدودیت در زمان، مکان یا اجرای تجمع، باید جایگزین های منطقی ارائه شود.

تجمعات با هدف انتقال پیام به فرد یا گروه یا سازمان یا جامعه برگزار می شوند. بنابراین به عنوان یک قاعده کلی، تجمعات باید بتوانند از تسهیلات لازم جهت انتقال پیام به صورت تصویر یا صوت برخوردار شوند.

مقابله با تروریسم و افراطی گرایی

تلاشها برای مقابله با تروریسم یا «افراط گرایی» و افزایش امنیت هرگز نباید برای اقدامات خودسرانه ای که از حقوق و آزادیهای اساسی بشر جلوگیری می کند، توجیه باشد. بیانیه برلین کمیسیون بین المللی حقوقدانان در حمایت از حقوق بشر و حاکمیت قانون در مبارزه با تروریسم تأکید می کند که «ماهیت نفرت انگیز اقدامات تروریستی نمی تواند به عنوان مبنایی یا بهانه ای برای نادیده گرفتن دولت از تعهدات بین المللی خود، به ویژه در زمینه حفاظت، مورد استفاده قرار گیرد.

در اجرای اقدامات ضد تروریسم، دولتها باید حقوق و آزادیهای اساسی، از جمله آزادی بیان، دین، وجدان یا اعتقاد، اجتماع و تجمع و پیگیری مسالمت آمیز حق تعیین سرنوشت؛ و همچنین حق حفظ حریم خصوصی، را در نظر گرفته و همه محدودیت ها بر حقوق اساسی افراد باید ضروری و متناسب باشد.

معافیت در زمان جنگ یا سایر موارد اضطراری عمومی

در زمان جنگ یا شرایط اضطراری عمومی که زندگی ملت را تهدید می کند، دولتها می توانند اقداماتی را اتخاذ

کنند که ممکن است تا حدودی برخلاف تعهدشان بر حفاظت از حقوق و آزادی های اساسی باشد. آنها ممکن است این کار را فقط در حدی انجام دهند که بر اساس شرایط خاص مورد نیاز است و به شرطی که چنین اقداماتی با سایر تعهدات آنها بر اساس قوانین بین المللی مغایرت نداشته باشد.

بحران یا شرایط اضطراری باید «بحرانی باشد که بر کل جمعیت تأثیر می گذارد و تهدیدی برای زندگی سازمان یافته جامعه ای است که دولت از آن تشکیل شده است».

بخش چهارم: موارد اجرایی

معمولا مسئولان نظارتی برای تجمعات عمومی یک درخواست مکتوب می خواهند. این مساله با وظیفه دولت مبنی بر فراهم آوردن هرگونه مقدمات برای تسهیل سازی آزادی تجمعات و پاسداری از نظم عمومی، امنیت عمومی و حقوق و آزادی دیگران همخوانی دارد.

فرایند درخواست برگزاری تجمع نباید طاقت فرسا و پیچیده باشد چراکه در غیراینصورت، اصل آزادی تجمعات را نادیده می گیرد و افرادی را دلسرد می سازد. به علاوه، نباید از افراد تجمع کننده درخواست شود که درخواست کتبی برای شرکت در تظاهرات به مسئولان ارائه کنند. درجاییکه یک تجمع کننده از طریق تظاهرکنندگان دیگر به تجمع ملحق شود، با آن تجمع باید به عنوان یک تجمع خودجوش برخورد شود.

مدت زمان لازم برای اعلامیه برگزاری تجمع نباید به صورت غیرضروری طولانی باشد -معمولا چند روز-

اما باید زمان به قدر کافی وجود داشته باشد تا مسئولان دولت مربوطه قادر به برنامه ریزی و آمادگی برای تجمع (اعزام افسران پلیس یا تجهیزات و غیره) باشند و فرصت کافی برای تهیه پاسخ در نزدیک ترین زمان و زمان کافی برای اعتراض به یک دادگاه یا مرجع قضایی بالاتر را بدهد.

اطلاع، نه کسب اجازه

مقررات قانونی مربوط به پیش از برگزاری تجمع باید صرفا به اطلاع دادن از هدف برگزاری تجمع محدود باشد و نه مقرراتی برای کسب اجازه و صدور مجوز. اگرچه در موارد متعددی این مساله قانونی ست اما پیش شرط ارائه درخواست یا مجوز برای برگزاری تجمع نشان دهنده بی ارزش بودن حق اساسی آزادی برگزاری تجمعات و همچنین بی ارزش بودن این اصل اساسی ست که هرچیزی که توسط قانون کنترل نمی شود و برای آن منعی تعیین نشده، باید قانونی فرض شود مگر خلاف آن ثابت گردد.

هرگونه سیستم صادرکننده مجوز باید مشخصا در حیطه قانون اساسی تعریف شود. به علاوه معیارهای صدور مجوز باید با درنظر گرفتن ملاحظات زمانی، مکانی و رفتاری تعیین شود و نباید صرفا پایه ای برای قوانین محتوا محور باشد.

اگر مسئولان بلافاصله به اطلاعیه دریافتی پاسخ دهند، برگزارکنندگان تجمع عمومی می توانند به ادامه فعالیت خود بپردازند و تجمع آنان باید اطلاع رسانی شده و بدون محدودیت تلقی شود. حتی در کشورهایی که مجوز برگزاری لازم است (و نه اطلاعیه) در صورتیکه پاسخ منفی از سوی مسئولان در مدت زمان معقول داده نشود، مجوز باید صادر شده تلقی گردد.

تجمعات خودجوش

توانایی پاسخ دهی صلح جویانه و خودجوش به یک رویداد، اتفاق یا در واکنش به یک تجمع دیگر و یا یک سخنرانی، از عناصر اولیه آزادی تجمعات است. رویدادهای خودجوش باید به عنوان تجلی قابل پیش بینی (و نه استثنایی) یک دموکراسی سالم درنظر گرفته شود. بنابراین، مسئولان باید از هر تجمع خودجوش مادام که ماهیت صلح جویانه داشته باشد محافظت کرده و آن را تسهیل نمایند.

قانون باید به طور مشخص برای مستثنی کردن لزوم ارسال اطلاعیه در مواردی که عملی نیست، تصویب گردد. همچنین قانون باید از شرکت کنندگانی که در یک تجمع غیرقانونی شرکت کرده اند بی آنکه از ماهیت غیرقانونی تجمع آگاه باشند، دفاع نمایند. به علاوه اگر زمینه معقولی برای تبعیت نکردن از شرایط اطلاع رسانی وجود دارد، هیچ محکومیت و تنبیهی نباید اعمال شود.

سایر استثنائات فرایند اطلاع رسانی تجمعات برعهده قانونگذار است که تعیین کند آیا باید استثنائاتی برای فرایند اطلاعیه درنظر گرفته شود یا خیر. به عنوان مثال برخی کشورها برای تجمعات کوچک از پیش اطلاعیه نمی خواهند. با این حال، استثنائات نباید به صورت تبعیض آمیز اعمال شود.

تجمعات همزمان

تمام افراد و گروه ها حق مساوی دارند تا در فضاهای عمومی برای ابراز نظراتشان حاضر شوند. بنابراین افراد حق دارند که علیه تظاهرکنندگان تجمع کنند تا مخالفتشان را با برگزاری تجمع دیگری نشان دهند. در این گونه

موارد، به جهت همزمانی زمان و مکان دو تجمع، احتمالاً پیام اساسی توسط تجمع دوم منتقل خواهد شد.

بنابراین حق اعتراض به یک تجمع، نباید مانع حق ابراز عقیده گروه تظاهرکننده اول شود. به این ترتیب از آنجا که هر فرد یا گروهی حق ابراز عقاید خود بدون مزاحمت دیگران را دارد، مخالفان تجمع نباید فعالیت کسانی که نظر موافق آنها را ندارند را قطع یا مختل کنند. در این جا تأکید بر وظیفه دولت در پیشگیری از اختلال در روز تجمع اصلی در جایی است که مخالفان تجمع حضور دارند.

به علاوه به این سوال باید مستند پاسخ داده شود که آیا هدف مخالفان تجمع نخست، جلوگیری از برگزاری تجمع است؟ یا از بین بردن حق و حقوق دیگران؟ در اینصورت مخالفان تجمع اول از حفاظت قانونی حق برگزاری تجمعات مسالمت آمیز برخوردار نخواهند بود.

وقتی اطلاعیه برای برگزاری دو یا چند تجمع در زمان و مکان یکسان دریافت می شود، هریک باید به بهترین نحو ممکن تسهیل شود. منع برگزاری یک تجمع عمومی در مکان و زمانی مشابه با تجمع عمومی دیگر، احتمالاً پاسخ غیرمعقولی خواهد بود. برخی کشورها قانون هرکس زودتر درخواست بدهد را اعمال می کنند. این قانون تا زمانی اجرایی است که باعث تبعیض بین گروه های مختلف نشود. و باید یک مکان و زمان دیگر برای تجمعات درخواستی دیگر در نظر گرفته شود تا رضایت برگزارکنندگان دیگر تأمین شود. مسئولین حتی می توانند برای انتخاب اینکه کدام تجمع باید در یک مکان مورد مناقشه برگزار شود، قرعه کشی کنند.

اعلان عمومی

مسئولان باید تصمیمشان را به صورت عمومی اعلام کنند. به طوریکه عامه مردم به اطلاعات موثق درباره تجمعات و رویدادها دسترسی داشته باشند. این کار می تواند مثلاً از طریق اعلام کردن رویدادها در یک وبسایت مشخص انجام شود.

اگر محدودیتی بر یک تجمع اعمال می شود، برگزارکنندگان باید به یک راهکار موثر ارجاع داده شوند. (از طریق ترکیبی از بازبینی های اداری و قضایی). مرجع بازبینی کننده باید به مدارکی که بر اساس آن مسئولان تصمیم اول را گرفته اند، دسترسی داشته باشند. (مثلاً گزارش مرتبط پلیس) و تنها در این صورت است که می توانند تناسب محدودیت اعمال شرط را بررسی کنند. وظیفه اثبات مدعا بر عهده مسئولان است و باید بتوانند نشان دهند که دلایلشان بر اساس شرایط موجود معقول است.

موثر بودن بازبینی اداری و در دسترس بودن مرجع اداری تجدید نظر کننده، می تواند از فرایند قضایی و پیگیری شکایت در دادگاه ها و مراجع قضایی بکاهد. همچنین به ساخت یک رابطه سازنده بین مسئولان و عموم مردم کمک کند. فرایند بازبینی اداری باید به نحوی موثر و در زمان کوتاه انجام پذیرد تا امکان بازبینی قضایی، در صورتیکه بازبینی اداری جواب نداد، پیش از برگزاری تجمع فراهم باشد.

برگزارکنندگان باید بتوانند از تصمیم مسئولان به یک دادگاه یا دیوان محاکمه شکایت کنند.

مسئولان باید فرایندهای تصمیم گیری برگزاری تجمعات را به صورت روشن و عمومی توضیح دهند. این فرایندها باید تمام اطلاعات در دسترس را به صورت منصفانه و عینی بررسی کند تا بتواند معین کند که آیا برگزارکنندگان و شرکت کنندگان تجمع اطلاع رسانی شده می توانند تجمع را به شیوه ای صلح جویانه برگزار کنند. همچنین اثرات احتمالی تجمع بر حقوق و آزادی افرادی که در آن شرکت نمی کنند باید مشخص شود. برای انجام این کار، شاید برگزاری جلسه با برگزارکنندگان تجمع و سایر طرف های ذینفع ضروری باشد.

مسئولان باید هرگونه نگرانی احتمالی را با برگزارکنندگان تجمع در میان بگذارند و باید به برگزارکنندگان فرصت داده شود تا به این نگرانی ها پاسخ دهند. به خصوص اگر این نگرانی ها در آینده قرار است به عنوان علت اعمال محدودیت بر تجمع مورد استفاده قرار بگیرند. دادن این اطلاعات به برگزارکنندگان فرصت می دهد تا به نگرانی های احتمالی بپردازند و به این ترتیب احتمال بروز اختلال کاسته می شود و یک رابطه همکاری متقابل بین برگزارکنندگان و مسئولان ایجاد خواهد شد.

قانون باید به قدر کافی منعطف باشد تا به برگزارکنندگان و مسئولان اجازه دهد بتوانند به یک توافق مشترک بر زمان و مکان و نحوه برگزاری تجمع برسند. این مذاکرات به مثابه یک ابزار پیشگیرانه مفید از اعمال غیرضروری و مستبدانه محدودیت ها خواهد بود.

هرگونه محدودیتی که بر تجمع اعمال می شود باید بلافاصله به صورت کتبی به برگزارکنندگان اطلاع داده شود همراه با توضیح مختصر از علت اعمال محدودیت. این تصمیمات باید ظرف مدت زمان معقولی به اطلاع

برگزارکنندگان برسد. یعنی زمان لازم برای اعتراض به این تصمیم در نظر گرفته شود به طوریکه برگزارکنندگان بتوانند پیش از موعد برگزاری تجمع به دادگاه شکایت کنند. مثلاً اگر زمان ارسال اطلاعیه برگزاری تجمع ۵ روز پیش از برگزاری ست، مسئولان باید دست کم سه روز قبل از تاریخ تجمع، تصمیم را اعلام کنند.

بخش پنجم: حقوق و مسئولیت ها

حقوق و مسئولیت های مقامات اجرای قانون

دولت موظف است اقدامات منطقی و مناسبی را برای انجام تظاهرات قانونی بدون شرکت کنندگان در ترس از خشونت فیزیکی انجام دهد. نقش مقامات انتظامی فراتر از به رسمیت شناختن حقوق اساسی است و شامل حفاظت مثبت از این حقوق می شود.

در اجرای قوانین مربوط به آزادی تجمعات، باید به حقوق، سلامت و ایمنی افسران پلیس نیز توجه شود. علاوه بر این، باید توجه داشت که ماهیت شغل آنها ممکن است افسران پلیس را در شرایط دشوار، سریع در حال تحول و خطرناک قرار دهد، در این صورت آنها باید قضاوت های ثانیه ای انجام دهند. بنابراین آنچه اقدامی یا عکس العملی منطقی تلقی می شود باید به ارزیابی عینی و زمان واقعی کل شرایط بستگی داشته باشد. دفاع های خاص مانند دفاع شخصی-مشروط به شرایط مهم (مانند آزمون معقول بودن، و الزامات واقعی یا قریب الوقوع بودن حمله و هیچ گونه پاسخ مسالمت آمیز دیگری در دسترس نیست) -باید در قوانین داخلی موجود باشد.

۱- آموزش و سازماندهی

دولت باید مطمئن باشد که نیروهای اجرای قانون -اعم از نیروهای کادری و انتظامی- به اندازه کافی و به طور مناسب برای مواجهه و مدیریت شرایط در تجمعات عمومی آموزش های لازم را دریافت کرده اند. آموزش ها باید در راستای پیشگیری از افزایش و تشدید خشونت، کاهش درگیری و همچنین به کارگیری روش های نرم مانند مذاکره و میانجیگری باشد. همچنین مهم است که این آموزش ها منطبق و مرتبط با استانداردهای حقوق بشر بوده و موضوعات کنترل و برنامه ریزی عملیات انتظامی را با تاکید بر ضرورت کاهش استفاده از زور تا بیشترین حد امکان را پوشش دهند.

۲- اصول عملکرد مناسب

امنیت فیزیکی همه طرفین باید تضمین شود. این امر بر مسئولیت های متقابل طرفهای درگیر در سازماندهی و تسهیل تجمعات مسالمت آمیز تاکید می کند و مستلزم ایجاد وسایل ارتباطی ساختار یافته در طول یک تجمع است.

ساختار فرماندهی پلیس باید ایجاد شود. ساختارهای فرماندهی هماهنگی مناسب بین افسران پلیس و بین پلیس و سازمان دهنده تجمع را ممکن می سازد و همچنین مسئولیت پذیری در مورد تصمیمات عملیاتی را تضمین می کند.

ارتباطات بین سازمانی باید تضمین شود. ضروری است که نیروی انتظامی و سایر نهادهای امنیت عمومی (به عنوان مثال خدمات آتش نشانی و آمبولانس) بتوانند در شرایط بحرانی با یکدیگر ارتباط برقرار کرده و داده ها را مبادله کنند. این بسیار مهم است که سازمان دهندگان تجمع هر آنچه در توان خود دارند انجام دهند تا به این سازمانها در واکنش به موارد اضطراری یا رفتارهای جنایی کمک کنند. برنامه ریزی احتمالی بین سازمانی کامل می تواند به حفظ خطوط ارتباطی کمک کند.

افسران پلیس باید به وضوح و به صورت فردی قابل شناسایی باشند. مأموران پلیس در حالی که لباس متحدالشکل دارند، باید نوعی شناسنامه (مانند پلاک یا شماره) را روی لباس و/یا روپوش خود بپوشند یا نشان دهند و این اطلاعات هویتی را حذف یا پنهان نکنند.

مقامات انتظامی باید بین شرکت کنندگان و غیر شرکت کنندگان تفاوت قائل شوند و نسبت به احتمال حضور غیر شرکت کنندگان (مانند تماشاگران یا ناظران) در مجاورت یک تجمع حساس باشد.

مقامات مجری قانون باید بین شرکت کنندگان صلح جو و افراد با رفتار غیر صلح آمیز تفاوت قائل شوند. خشونت های پراکنده و اقدامات خشونت آمیز برخی از شرکت کنندگان در جریان تظاهرات، نمی تواند دلیل کافی برای اعمال محدودیت های گسترده در یک تجمع نسبت به سایر شرکت کنندگان که رفتار مسالمت آمیز دارند، باشد.

برای نحوه برخورد با تجمعاتی که به خشونت کشیده می شوند و نیز بازداشت افراد و متفرق کردن جمعیت می بایست مقرراتی تدوین شود تا از رفتارهای سلیقه ای جلوگیری به عمل آید. همچنین از دستگیری های

جمعی باید اجتناب شود. در واقع بازداشت ها در یک تجمع باید فقط در مورد افرادی صورت بگیرد که رفتارهای خشونت آمیز دارند و یا رفتارشان آشکارا باعث ایجاد یک خطر قریب الوقوع خواهد شد.

افراد بازداشت شده نباید مورد ضرب و شتم قرار بگیرند. اقدامات اولیه درخصوص تهیه آب و غذای کافی، فرصت جهت مشورت با وکلا، جدایی افراد زیر سن قانونی از بزرگسالان، و جدایی مردان از زنان باید انجام شود. خردسالان باید فرصتی برای برقراری ارتباط با والدین یا سرپرستان قانونی خود داشته باشند.

با بازداشت شدگان نباید بدرفتاری شود. هرگاه بازداشتگاه ها تکمیل شده باشد و امکانات کافی جهت بازداشت افراد وجود نداشته باشد، می بایست افراد آزاد شوند مگر اینکه چنین اقدامی تهدیدی برای امنیت عمومی باشد.

۳- عکاسی و فیلمبرداری

عکاسی و فیلمبرداری توسط پلیس و شرکت کنندگان نباید محدود شود. اما حفظ اطلاعات ممکن است حریم خصوصی افراد را نقض کند. در طول تجمعات عمومی، عکاسی یا فیلمبرداری از شرکت کنندگان توسط پلیس مجاز است. با این حال، در حالی که نظارت افراد در یک مکان عمومی برای اهداف شناسایی لزوماً منجر به شکستن حریم و زندگی خصوصی دیگران نمیشود، ثبت چنین داده ها و پردازش سیستماتیک یا ماهیت دائمی پرونده ای که نگهداری می شود ممکن است منجر به نقض حریم خصوصی شود. علاوه بر این، عکاسی یا فیلمبرداری از تجمعات به منظور جمع آوری اطلاعات، می تواند افراد را از برخورداری از آزادی اجتماعات مسالمت آمیز منصرف کند و بنابراین به طور معمول نباید انجام شود. از عکاسی یا ضبط ویدئویی عملیات پلیس توسط شرکت کنندگان و سایر اشخاص ثالث نباید جلوگیری شود و هرگونه الزامی برای تسلیم فیلم به پلیس باید تحت نظر قضایی قبلی باشد.

۴- اطلاع رسانی پس از رویداد

سازمان دهندگان رویداد باید برای شرکت در جلسات اطلاع رسانی که توسط مقامات انتظامی پس از یک تجمع برگزار می شود، شرکت کنند. ارائه توضیحات ممکن است به طور مفید به تعدادی از مسائل خاص پردازد، از جمله:

- مسائل حقوق بشر؛
- ملاحظات ایمنی و بهداشت؛
- ملاحظات تأثیر گذار بر جامعه.
- برنامه ریزی قبل از عملیات و ارزیابی ریسک.
- ارتباطات؛
- فرماندهی مسائل و تصمیم گیری.
- تاکتیک؛
- اقدامات قابل تقدیر؛
- ترس ها و نگرانی ها؛
- منابع؛
- تجهیزات؛
- نیازهای آموزشی؛ و
- رسانه ها.

مقامات مجری قانون باید به خدمات مشاوره حرفه ای دسترسی داشته باشند. گاهی اوقات، ماموران اجرای قانون ممکن است از پیامدهای احساسی، جسمی و رفتاری ناشی از استرس بحرانی یا پس از سانحه رنج ببرند. در چنین مواردی، سازمان های اجرای قانون باید از متخصصان ماهر در زمینه سلامت روان برای تسهیل ارائه اطلاعات شخصی محرمانه استفاده کنند.

۵- تجمعات صلح آمیز غیرقانونی

همیشه نباید از قدرت مداخله استفاده کرد. وجود اختیارات پلیس برای مداخله و متفرق ساختن تجمع غیرقانونی یا استفاده از زور به این معنا نیست که چنین اختیاراتی باید همیشه اعمال شود. در مواردی که تجمع با نقض قوانین اجرایی صورت گیرد اما مسالمت آمیز باشد، عدم مداخله ممکن است گاهی بهترین راه برای اطمینان از نتیجه صلح آمیز باشد. در بسیاری از موارد، پراکندگی یک رویداد ممکن است مشکلات اجرای قانون را بیشتر کند. پیگرد قانونی پس از رویداد به دلیل نقض قانون در برگزاری تجمع، می تواند یک گزینه باشد. در واقع پاسخ مجری قانون باید متناسب با شرایط باشد. مذاکره با برگزارکنندگان تجمع غیرقانونی صلح آمیز یک راه حل است و همیشه لازم به برخورد خشن و متفرق کردن جمعیت نیست.

۶- استفاده از زور

استفاده نامناسب، بیش از حد یا غیرقانونی از زور توسط مقامات مجری قانون می تواند آزادی های اساسی و حقوق افراد را نقض کند، روابط پلیس و جامعه را تضعیف کرده و باعث تنش و ناآرامی گسترده شود. بنابراین استفاده از زور باید توسط قوانین داخلی تنظیم شود. چنین مقرراتی باید شرایطی را بیان کند که استفاده از زور را توجیه می کند (از جمله نیاز به ارائه هشدارهای قبلی کافی) و همچنین سطح نیرویی که برای مقابله با تهدیدهای مختلف قابل قبول است. دولتها باید طیف وسیعی از ابزارهای واکنش را ایجاد کرده و مقامات مجری قانون را به انواع مختلف سلاح و مهمات مجهز کنند تا امکان استفاده متمایز از نیرو فراهم شود. اینها باید شامل توسعه سلاح های غیر کشنده برای استفاده در شرایط نامناسب باشد. علاوه بر این، مقامات مجری قانون باید تجهیزات دفاع شخصی مانند سپر، کلاه ایمنی، لباس های ضد حریق، جلیقه های ضد گلوله و حمل و نقل ضد گلوله در اختیار آنها قرار دهند تا نیاز به استفاده از هر نوع سلاح را کاهش دهند.

۷- مسئولیت و حسابرسی

اگر نیروی مورد استفاده علیه تجمع توسط قانون مجاز نباشد، یا نیروی بیشتری نسبت به شرایط لازم استفاده شود، افسران پلیس باید با مسئولیت مدنی و/یا کیفری و همچنین مجازات انضباطی روبرو شوند.

در صورت دریافت شکایت در مورد رفتار مقامات انتظامی یا شخصی که در اثر اقدامات مأموران اجرای قانون به شدت مجروح شده یا کشته شده، باید یک تحقیقات رسمی موثر انجام شود. هدف اصلی هرگونه تحقیق باید حصول اطمینان از اجرای موثر قوانین داخلی باشد که از حق حیات و تمامیت جسمانی محافظت می کند. در مواردی که موضوع شامل نمایندگان یا نهادهای دولتی می شود، اطمینان از پاسخگویی آنها در مورد مرگ یا صدمات جسمی که تحت مسئولیت آنها رخ می دهد، بسیار مهم است. نوع خاصی از تحقیقات مورد نیاز برای دستیابی به این اهداف، ممکن است با توجه به شرایط متفاوت باشد.

مسئولیت های سازمان دهنده تجمع

سازمان دهنده فرد یا افرادی هستند که مسئولیت اصلی برگزاری تجمع را دارند. کسانی که تجمعات را سازماندهی می کنند باید با پلیس همکاری کنند تا اطمینان حاصل شود که تجمعات آنها با قانون و شرایط ارسال شده مطابقت دارند. باید مشخص شود که دقیقاً چه کسی در سازماندهی هر تجمع دخیل است و می توان فرض کرد که سازماندهنده رسمی شخص یا افرادی هستند که اعلان قبلی به نام آنها ارسال شده است. این لازم نیست یک شخص حقوقی باشد، و می تواند مثلاً یک کمیته از افراد یا یک سازمان غیررسمی باشد.

۱- اطمینان از ماهیت یک تجمع صلح آمیز- اصول عملکرد خوب

استفاده از مذاکره و/یا میانجیگری برای کمک به حل و فصل تجمعات مورد اختلاف: اگر یک تجمع پیشنهادی یا زمان، مکان یا شیوه آن مورد اختلاف باشد و بین سازمان دهنده، مقام نظارتی تعیین شده، مقامات اجرای قانون یا سایر طرف هایی که ممکن است حقوق آنها تحت تأثیر قرار بگیرد، هیچ راه حلی ایجاد نشود، مذاکره یا گفتگوی واسطه ای می تواند به رسیدن به یک توافق متقابل بین طرفهای مربوطه رضایت بخش تر از توسل رسمی به قانون باشد. تسهیل مذاکرات یا گفتگوی واسطه ای را معمولاً می توان توسط افراد یا سازمانهایی انجام داد که وابسته به دولت یا سازمان دهنده نیستند. حضور نمایندگان قانونی احزاب ممکن است به تسهیل گفتگو بین سازمان دهنده مجمع و مقامات اجرای قانون نیز کمک کند.

۲- برنامه ریزی قبل از رویداد با مقامات اجرای قانون

تا آنجا که ممکن است، این یک عمل خوب است که سازماندهنده (ها) قبل از رویداد با مقامات نیروی انتظامی، تدابیر امنیتی را مورد توافق قرار دهند. چنین بحث هایی می تواند استقرار پلیس و شرکت کنندگان و نگرانی ها درباره ماهیت عملیات پلیس را پوشش دهد. بعضی اوقات، برای مثال، حضور پلیس در یک مکان خاص ممکن است به گونه ای بی مورد درگیری یا تحریک کننده تلقی شود و سازماندهنده ممکن است از پلیس بخواهد که حضورش کمتر دیده شود یا کمتر به چشم آید.

۳- ارزیابی ریسک

سازمان دهندگان-در همکاری با پلیس و سایر نهادها (مانند خدمات آتش نشانی و آمبولانس) - باید در نظر بگیرند که تجمع آنها چه خطری دارد و در صورت تحقق چگونه با آنها برخورد می کند. با این حال، اعمال قانون ارزیابی خطر اجباری برای همه تجمعات عمومی در فضای باز، یک رژیم نظارتی غیر ضروری بوروکراتیک و پیچیده ایجاد می کند و گروه ها و افراد را به طور غیرموجهی از آزادی تجمع مسالمت آمیز باز می دارد.

مسئولیت اطاعت از دستورات قانونی مقامات مجری قانون: قانون تجمعات ممکن است از سازمان دهندگان (و همچنین شرکت کنندگان) بخواهد که از دستورات قانونی مقامات اجرای قانون اطاعت کنند. امتناع از انجام این کار ممکن است مسئولیت سازمان دهندگان را به دنبال داشته باشد.

سازمان دهندگان و سرپرستان موظفند تلاش منطقی برای رعایت الزامات قانونی و اطمینان از صلح آمیز بودن تجمعات خود انجام دهند. برگزارکننده نباید در قبال اقدامات تک تک شرکت کنندگان، مسئولیتی داشته باشد. در عوض، در صورت ارتکاب تخلف یا عدم اجرای دستورات قانونی مقامات اجرای قانون، مسئولیت فردی برای هر مباشر یا مشارکت کننده ایجاد می شود. ممکن است سازمان دهنده بخواهد بیمه مسئولیت عمومی برای رویداد خود را بگیرد. با این حال، بیمه نباید شرط آزادی برگزاری تجمع باشد، زیرا هرگونه چنین الزامی می تواند تأثیر نامتناسب و بازدارنده ای در برخورداری از آزادی داشته باشد. علاوه بر این، اگر یک تجمع به نابسامانی عمومی تبدیل شود، مسئولیت محدود کردن خسارت ناشی از آن به عهده دولت است، نه سازماندهنده یا مأمورین رویداد. به هیچ وجه برگزارکننده یک تجمع قانونی و مسالمت آمیز مسئول اختلال ایجاد شده برای دیگران نیست.

بخش ششم: نظارت

مدافعان حقوق بشر و ناظران

نظارت بر تجمعات می تواند گزارشی بی طرفانه و عینی از آنچه رخ می دهد، از جمله ثبت واقعی رفتار هم شرکت کنندگان و هم مقامات اجرای قانون را ارائه دهد. به عنوان مثال، نظارت ممکن است توسط NGO های محلی انجام شود. دفاتر مدافع داخلی و کمیسیون های حقوق بشر نیز ممکن است نقش های نظارتی را به عنوان سازمان های غیردولتی بین المللی حقوق بشر (مانند دیده بان حقوق بشر یا عفو بین الملل) یا سازمان های بین دولتی (مانند شورای اروپا یا سازمان امنیت و همکاری اروپا) عهده دار شوند.

در حالی که مسئولیت اصلی ترویج و حمایت از آزادی تجمع بر عهده دولت است، سازمان های غیردولتی نقش مهمی در پیشبرد حقوق بشر ایفا می کنند. بنابراین مدافعان حقوق بشر باید مجاز به فعالیت آزادانه در زمینه آزادی تجمع باشند.

ناظران به عنوان اشخاص یا گروه های ثالث - و غیر شرکت کننده- در تجمع تعریف می شوند که هدف اصلی آنها مشاهده و ثبت وقایع است.

نظارت بر تجمعات عمومی کار دشواری است و نقش دقیق ناظران بستگی به این دارد که چرا و توسط چه کسانی به کار گرفته شده اند. به عنوان مثال، ناظران می توانند وظیفه نظارت بر جنبه های خاصی از مجموعه را داشته باشند، مانند:

- نظارت بر یک رویداد (و اینکه آیا دولت تعهدات مثبت خود را بر اساس قوانین حقوق بشر انجام می دهد)؛
- آیا طرفین به توافق قبلی درباره نحوه برگزاری تجمع پایبند هستند یا خیر.
- تعامل بین شرکت کنندگان در تظاهرات و افراد ی که با تظاهرات مخالف اند.
- رفتار شرکت کنندگان در راهپیمایی که از مکان حساسی عبور می کند.

رسانه ها

روزنامه نگاران نقش مهمی در تأمین پوشش مستقل تجمعات عمومی دارند. به این ترتیب، آنها باید از شرکت کنندگان در رویداد متمایز شوند و تا آنجا که ممکن است مقامات به آنها دسترسی داشته باشند. به منظور اجتناب از سردرگمی و تسهیل چنین دسترسی، ممکن است لازم باشد از روزنامه نگاران و سایر پرسنل رسانه ها خواسته شود تا به وضوح قابل شناسایی باشند (برای مثال، با استفاده از حباب های فلورسنت).

راه پیمایی ها و تجمعات اغلب تنها راهکار و ابزاری است که کسانی که به رسانه ها دسترسی ندارند ممکن است مجبور شوند برای آنکه صدایشان یا اعتراضات خود را به اطلاع عموم برسانند، از آن استفاده کنند. فیلم های رسانه ای همچنین عنصر مهمی از پاسخگویی را برای سازمان دهندگان رویدادها و مقامات اجرای قانون ارائه می دهد. بنابراین رسانه ها برای ثبت و مخابره آنچه رخ می دهد، باید به تجمعات دسترسی داشته باشند.

سایر ذینفعان

تجمعات مسالمت آمیز اغلب بر حقوق افراد غیر شرکت کننده مانند صاحبان مشاغل، ساکنان محلی، کاربران جاده ها و عابران پیاده، ناظران و تماشاگران تأثیر می گذارد. اما صرفاً تأثیر تجمع بر امور افراد غیر و امکان اختلال موقت در عبور و مرور باعث ایجاد محدودیت یا ممانعت از برگزاری تجمع نباید باشد. علاوه بر این، هنگام تعیین ضرورت و تناسب هرگونه محدودیت، این واقعیت که آزادی تجمع، صرفاً دارای ماهیت موقتی است، باید مورد توجه قرار گیرد.

پیوست ها:

اعلامیه جهانی حقوق بشر

https://iran.un.org/sites/default/files/11-2019/UniversalDeclarationHR_0.pdf

کنوانسیون اروپایی حقوق بشر

https://www.echr.coe.int/documents/convention_eng.pdf

کنوانسیون آمریکایی حقوق بشر

https://www.oas.org/dil/access_to_information_American_Convention_on_Human_Rights.pdf

منشور بین المللی حقوق بشر

https://www.ohchr.org/en/udhr/documents/udhr_translations/eng.pdf

کنوانسیون حقوق کودک

<https://www.ohchr.org/documents/professionalinterest/crc.pdf>

سند کپنهاگ

<https://www.osce.org/files/f/documents/9/c/14304.pdf>

میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی

<https://www.ohchr.org/Documents/ProfessionalInterest/ccpr.pdf>

کنوانسیون کشورهای مستقل همسود در حقوق بشر و آزادی های اساسی

<https://www.refworld.org/docid/49997ae32c.html>

منابع:

Guidelines on freedom of peaceful assembly, Published by the OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR), www.osce.org/odihr

principles for the proper management of assemblies, United Nations Special Rapporteur, www.freeassembly.net

Handbook on Monitoring Freedom of Peaceful Assembly, Published by the OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR), www.osce.org/odihr

Human Rights Handbook on Policing Assemblies, published by the OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR), www.osce.org/odihr

Freedom of Assembly, Open Government Partnership,

<https://www.opengovpartnership.org/documents/global-report-freedom-of-assembly/>

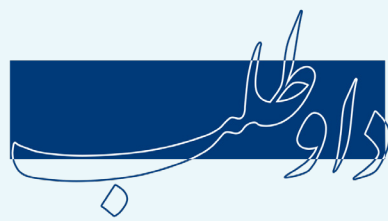
Guide sur l'article 11 de la Convention européenne des droits de l'homme,

https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_11_FRA.pdf

Les limitations à la liberté de manifestation et d'association, :

<http://id.erudit.org>

Vector on cover by Vecteezy.com

تارنمای داوطلب

<https://www.davtalab.org>